

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

5 (405)

SEPTEMBER-OCTOBER 2023

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой

грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2023

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2023

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 5. Number 405 (2023), 259-269
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.590>

FTAMP 14.35.09

© G.T. Sheriyeva^{1*}, Zh.I. Issayeva¹, Zh.N. Suleimenova², 2023

¹ Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Turkistan, Kazakhstan;

² Kazakh National Women's Teacher Training University, Almaty, Kazakhstan.
E-mail: gulimzhan.sherieva@ayu.edu.kz

DIDACTIC PRINCIPLES OF FORMATION OF LINGUISTIC COMPETENCE OF STUDENTS

Gulimzhan Sheiyeva — senior lecturer, Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University 161200, Turkistan, Kazakhstan

E-mail: gulimzhan.sherieva@ayu.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0001-7527-4215>;

Zhazira Issayeva — Candidate of Philology, Associate Professor of Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University Turkistan, Kazakhstan

E-mail: zhazira.isaeva@ayu.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0001-9801-8943>;

Zharkynbike Suleimenova — doctor of pedagogical sciences, professor Kazakh National Women's Teacher Training University, Almaty, Kazakhstan

E-mail: zharkynbikesul999@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1891-2134>.

Abstract. In the Law of the Republic of Kazakhstan «On Education» (Law of the Republic of Kazakhstan On Education, 2017), aimed at creating a competitive educational space: «The main task of the education system is to create the necessary conditions for obtaining quality education aimed at the formation, development and professional training of the individual based on national and universal values, scientific and practical achievements; to develop creative, spiritual and energy capabilities of the individual, to form solid foundations of morality and a healthy lifestyle, to enrich thinking by creating conditions for the development of individuality» - it was reported. To implement these tasks, it is planned to introduce new learning technologies and develop the education system. In particular, only specialists who have received a quality education in teaching the state language, who have high competence and awareness, and who are able to withstand the cycle of competition, will open the way to a beautiful future. Accordingly, in our scientific article, the problems of deepening and improving the language knowledge of students through the formation of competencies that support their professional abilities are considered. In addition, on the basis of valuable works written by domestic linguists and scientists on the methodology of teaching the Kazakh language, six types of competencies formed in students in the process of teaching the state language are identified. Each

of these competencies is analyzed separately, their performing meaning and content are revealed in a scientific and professional direction.

Keywords: Kazakh language, teaching technology, competence, linguist, student, education system, professional qualification, vocabulary

© Г.Т. Шериева^{1*}, Ж.И. Исаева¹, Ж.Н. Сулейменова², 2023

¹Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті
Түркістан, Қазақстан;

²Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті Алматы қ., Қазақстан.
E-mail: gulimzhan.sherieva@ayu.edu.kz

СТУДЕНТТЕРДІҢ ТІЛДІК-ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ҚАҒИДАТТАРЫ

Шериева Гулимжан Туребаевна — аға оқытушы, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, 161200, Түркістан, Қазақстан

E-mail: gulimzhan.sherieva@ayu.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0001-7527-4215>;

Исаева Жазира Исақызы — филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, 161200, Түркістан, Қазақстан

E-mail: zhazira.isaeva@ayu.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0001-9801-8943>;

Сулейменова Жарқынбике Нуаевна — педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті Алматы қ., Қазақстан

E-mail: zharkynbikesul999@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-1891-2134>.

Аннотация. Бәсекеге қабілетті білім кеңістігін құруға бағытталған Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында (*Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы, 2017*): «Білім беру жүйесінің басты міндеті — ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдайлар жасау; жеке адамның шығармашылық, рухани және күш-қуат мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, даралықты дамыту үшін жағдай жасау арқылы ой-өрісін байыту», – делінген болатын. Тізілген міндеттерді жүзеге асыру оқытудың жаңа технологияларын енгізу мен оқыту жүйесін дамытуды көздейді. Әсіресе, мемлекеттік тілді оқыту кезінде сапалы білім алған, құзыреті мен танымдылығы жоғары, бәсекелестіктің тегеурініне төтеп бере алатын мамандар ғана кемел болашаққа жол ашады. Осыған сәйкес зерттеу мақаламыз студенттердің кәсіби қабілеттеріне тірек болатын құзіреттіліктерді қалыптастыру арқылы тілдік білімін тереңдету мен жетілдіру мәселелерін қарастырады. Сонымен қатар, отандық тіл мамандары мен ғалымдардың қазақ тілін оқыту әдістемелеріне қатысты жазылған бағалы еңбектері басшылыққа алынып, мемлекеттік тілді оқыту барысында студенттерде қалыптасатын құзыреттіліктердің алты түрі анықталады. Аталған құзыреттіліктердің

эрқайсысына жеке дара талдау жасалып, олардың ғылыми және кәсіби бағыттағы атқарушылық мәні мен мазмұны ашылады.

Түйін сөздер: Қазақ тілі, оқыту технологиясы, құзыреттілік, тіл маманы, студент, білім беру жүйесі, кәсіби біліктілік, лексика

© Г.Т. Шериева^{1*}, Ж.И. Исаева¹, Ж.Н. Сулейменова², 2023

¹Международный казахско-турецкий университет имени Ходжа Ахмеда Ясави, Туркестан, Казахстан;

²Казахский национальный женский педагогический университет, Алматы, Казахстан.

E-mail: gulimzhan.sherieva@ayu.edu.kz

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВО-ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ

Шериева Гулимжан Туребаевна — старший преподаватель, Международный казахско-турецкий университет имени Ходжа Ахмеда Ясави, Туркестан, Казахстан
E-mail: gulimzhan.sherieva@ayu.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0001-7527-4215>;

Исаева Жазира Исақызы — кандидат филологических наук, ассоциированный профессор Международный казахско-турецкий университет имени Ходжа Ахмеда Ясави, Туркестан, Казахстан

E-mail: zhazira.isaeva@ayu.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0001-9801-8943>;

Сулейменова Жаркынбике Нуаевна – доктор педагогических наук, профессор Казахский национальный женский педагогический университет, Алматы, Казахстан
E-mail: zharkynbikesul999@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1891-2134>.

Аннотация. В Законе Республики Казахстан «Об образовании» (Закон Республики Казахстан Об образовании, 2017) направленном на создание конкурентоспособного образовательного пространства пописано, что: «Основной задачей системы образования является создание необходимых условий для получения качественного образования, направленного на формирование, развитие и профессиональную подготовку личности на основе о национальных и общечеловеческих ценностях, научных и практических достижениях; развивать творческие, духовные и энергетические возможности личности, формировать прочные основы нравственности и здорового образа жизни, обогащать мышление путем создания условий для развития индивидуальности». Для реализации перечисленных задач предполагается внедрение новых технологий обучения и развитие системы образования. В частности, в будущем будут все больше востребованы специалисты, получившие качественное образование на государственном языке, обладающие высокой компетентностью и осведомленностью и способные выдержать цикл конкуренции. В данной статье рассматриваются проблемы углубления и совершенствования языковых знаний студентов путем формирования компетенций, поддерживающих их профессиональные способности. На основе ряда работ, написанных отечественными языковедами и учеными по

методике обучения казахскому языку, авторами были определены шесть видов компетенций, формируемых у учащихся в процессе обучения государственному языку. Каждая из этих компетенций анализируется в отдельности, раскрывается их исполнительский смысл и содержание в научно-профессиональной направленности.

Ключевые слова: казахский язык, технология обучения, компетентность, лингвист, студент, система образования, профессиональная квалификация, лексика

Кіріспе

Қазақ тілінің сан қырлы болмысын бір ғана бағытта оқыту арқылы толықтай танып білу мүмкін емес. Десе де қазақ тілінің лексикалық қабатын студенттердің мамандықтары бойынша кәсіби ерекшеліктеріне сай ұйымдастыра оқыту, әсіресе, қазақ тілінің әлеуметтік мәселелерін шешу үшін сол мамандықтарға тікелей қатысы бар жобалық тапсырмалар орындау оң нәтиже берері сөзсіз. Себебі болашақ мамандар мемлекеттік тілде ойын тиянақты әрі әдеби нормаға сай жеткізе білуі керек. Тіл үйренушілер түрлі тапсырмаларды орындау арқылы өзінің танымдық қабілеттерін оятып, оны одан әрі дамытып, қалыптастырады. Жалпы, қазақ тілін үйретуге бағытталған кез келген оқыту технологиясы тәрбиелік сипатқа негізделіп, тіл үйренуші субъектінің жеке тұлғасын дамыту мен құзыреттілігін қалыптастыру мәселесін басты мақсат ететіндігімен көрініс табады.

XXI ғасырдағы білім беру жүйесі негізінде тілді үйрену барысында қалыптасатын құзыреттіліктер, оқытудың мақсатынан бастап берілетін білім мазмұнын, әдіс-тәсілдерін, ұйымдастыру жолдары мен құралдарын үнемі жаңартумен айқындалады. Енгізілер жаңартулар тіл үйренушінің функционалдық сауаттылығына әсер ету арқылы өз шешімін табады. Сол себепті жаңа ұстанымдар мен тұжырымдамаларға негізделген оқытудың жаңа технологияларын қолданудың аясы мен маңызы артуда. «Технология» ұғымы педагогикада теория жүзінде біршама орныққанымен, мектеп және жоғары оқу орындарының тәжірибесінде әлі де өз дәрежесінде қолданылмай отыр. Ал білім алушылардың оқытудан кейінгі нәтижесін құзыреттілік дәрежесінде қалыптастыру мәселесін қарастыруға тек дамыған технологияның арқасында қол жеткіземіз. Олай дейтініміз, құзыреттілік — студенттерге түрлі жағдаяттарда өз бетінше шешім қабылдауға, алдынан шыққан мәселелерді жүйелі әрі саналы түрде талдап, оны шешудің тиімді амалдарын тауып, оны іске асырудың алғышарты (Жұмағұлов, 2007). Заманның өзгермелі шағында бейім әрі білікті маман дайындау мен олардың ақпараты толассыз қоғамда тек өзіне керектісін сiңiрiп, өзгелермен қарым-қатынасты сәтті орнатуда қазақ тілін меңгеруге бағытталған оқыту технологиясы негізінде қалыптасатын құзыреттіліктерді белгілеу мен нақтылау өзекті болып отыр. Оған дәлел ретінде Клаудияның еңбегінде 21 ғасырдағы жоғары білім беру жүйесіндегі тіл үйренушілер арасында мәдениетаралық коммуникативті құзыреттіліктің

маңыздылығын атап өтті. Тайвань сияқты, дүние жүзіндегі университеттер тілдік сыныптардағы мәдениетаралық "сауаттылыққа" ерекше назар аударып бастағанын көрсетті (Ya-Yu Cloudia, 2020).

Материалдар мен әдістер

Тілді оқыту барысында қалыптасатын құзыреттіліктің мәні мен маңызы туралы профессор Ф. Оразбаеваның тілдік қатынас нәтижесінде қазақ тілін қатысымдық технология тұрғысынан кешенді меңгерудің жүйесін зерттеген «Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі» еңбегінде (Оразбаева, 2000), профессор Қ. Қадашеваның «Деңгейлік оқыту технологиясы» ұғымын алғаш ғылыми негізде енгізген докторлық диссертациясында (Қадашева, 2001) және профессор Несібелі Құрманованың (Құрманова, 2004) қазақ тілін оқыту әдістемесіндегі тіл мәдениетіне қатысты ғылыми зерттеуінде жан-жақты қарастырылады.

Қазақ тілін оқыту үрдісінің теориялық және практикалық нәтижелерін ұштарыстыра отырып, тіл үйренушілердің білім алу барысында қалыптасатын құзыреттіліктері анықталды. Қалыптасушы құзыреттіліктер қазақ тілінің қоғамдық-әлеуметтік сұранысы мен қызметін біріктіре келе, отандық тіл мамандары мен ғалымдар ұсынған жүйеге сәйкес келесідей жіктелді:

1. Қатысымдық (коммуникативтік) құзыреттілік;
2. Тілдік-лингвистикалық құзыреттілік;
3. Ақпараттық құзыреттілік;
4. Мәселені шешу құзыреттілігі;
5. Мәдени-танымдық құзыреттілік;
6. Әлеуметтік-мәдени құзыреттілік.

Зерттеу нәтижелері мен оларды талдау

Ғалымдар тілді оқу кезіндегі ең басты құзыреттілік деп *қатысымдық (немесе коммуникативтік) құзыреттілігін* танып, оған ерекше басымдылық берді. Жалпы, «коммуникатив» терминіне келер болсақ, дидактика ғылымында қоғамдық және әлеуметтік мәнді тілдік қатынас дегенді білдіреді (Загвязинский, 2001: 91). Қоғамнан тыс адамның өмір сүрмейтіні секілді, адамнан бөлек тіл де өзінің өміршеңдігін жоғалтатыны хақ. Бірақ тіл жеке адамның тілі емес, бүтін бір қоғам салаларында қолданылатын өзара түсінісу құралы болып табылады. Сол себепті де тіл, бір жағынан, қоғамдық, екінші жағынан, коммуникативтік қасиетті иеленеді. Бұған қатысты профессор Ф. Оразбаева: «Коммуникация» сөзінің негізгі мазмұны жалпы қарым-қатынас, араласу, хабарласу, байланыс деген мағынаны білдіре келіп, адамдардың тіл арқылы сөйлесу процесін, тілдесу ерекшеліктерін, тілдің әлеуметтік мәні мен қоғамдық қызметін, адамдар арасындағы қарым-қатынасты, өзара түсінісушілікті көрсетеді. Осыдан барып «коммуникабельді» — жылдам тіл табысатын, түсінісуге, сөйлесуге бейім деген сияқты сөздер пайда бола бастады» (Оразбаева, 2000), – деген анықтама береді. Сонымен қатар, ғалым тілдік қатынастың сөйлеу арқылы жүзеге асатынын айтып, сөйлесім әрекетінің оқылым, тыңдалым, айтылым, жазылым, тілдесім сынды түрлерге бөліп көрсетті. Қазіргі қазақ тілін оқыту әдістемесіне

толықтай енген айтылған ұғымдардың айырмашылықтары мен ерекшеліктері дараланған. Соның негізінде сөйлесім түрлерін тіл үйренуші студенттің құзыреттілігін қалыптастыру тұрғысынан қалай қолданылатынын нақтылауға болады.

Профессор Жанат Дәулетбекова өз зерттеулерінде қатысымдық құзыреттілік аясында меңгерілуі керек біліктіліктерді төмендегідей бөліп көрсетеді:

- сөйлесімнің барлық компоненттеріне тән дағдыларды меңгереді;
- ауызша және жазбаша тілде сөзді құрай білу ережелерін, сөзді таңдау тәсілдерін және грамматикалық нормаларды ұстанады;
- оқу материалдары бойынша дискурсқа қажетті дағдыларды меңгереді;
- ауызша және жазбаша сөйлеуге қажетті қатысымдық сапаларда қолданады;
- пікірталас түрлеріне сай тілдік құралдарды пайдаланып, өз ойын дәлелдей алады;
- ұсынылған тақырып пен тілдік жағдаяттарға сай сөздерді орынды жұмсай алады» (Дәулетбекова, 2010: 148).

Аталған құзыреттіліктерді нәтиже ретінде көру үшін қазақ тілін оқыту технологиясының ерекшеліктерін сабақтастырып, қатысымдықтың минимум дәрежесін белгілей аламыз. Бұл тұста Қ.Қадашева, Н.Құрманованың еңбектерінде атап өтілген (1-кесте) қазақ тілін оқыту жүйесіндегі талаптары мен қағидаттары басшылыққа алуға болады (Жақсылықова, 2004).

Кесте 1- Қазақ тілін оқыту жүйесінің талаптары мен қағидаттары.

ТЫҢДАЛЫМ БОЙЫНША	ОҚЫЛЫМ БОЙЫНША
<ul style="list-style-type: none">- студент жеке өзіне қатысты берілген сұрақты түсінуі;- қойылған сұраққа жауап беруі;- БАҚ-тан тыңдаған ақпаратты түсінуі;- тыңдаған ақпараттардан өз қорытындысын жасай алуы;- мәтінді тыңдап, сөйлем, фраза, абзац, мәтін арқылы өз ойын жеткізе алуы.	<ul style="list-style-type: none">- мәтінді түсініп оқи алу;- тақырыбын оқып, болжам жасау, түсіну;- мәтіндегі тірек сөздерді анықтау;- негізгі ойды білдіретін сөйлемдерді тауып, жоспар құру;- мәтіннің мазмұнын меңгеру;- оқылым түрлерін меңгеру;- ізденіп, таңдап оқу, зерттеп оқу;- таныс сөздерге сүйеніп, мәтін мазмұнын болжау;- мәтіндегі жер, су және тарихи атаулардың аттарын теріп оқып, өз тіліндегі баламасын беру.

Ескерту. Ұсынылған кесте зерттеу барысында әдебиеттерді негізге ала отырып, автор тарапынан құрастырылған.

Көрсетілген қатысымдық құзыреттіліктер арқылы тілдік-лингвистикалық білім базасы мен студенттердің әдеби тіл нормасына сай сөйлеу дағдыларын қалыптастырушы жүйесі туындайды. Бүгінде студенттердің тілді оқытуда қазақ тілінің грамматикасын толыққанды меңгеру нәтижесі жоғары емес. Бұл мәселе мектептен жоғары оқу орындарына дейінгі әр кезеңде білім мазмұнында грамматиканың жүйесіз әрі шашыраңқы ұсынылуынан туындап

отыр. Грамматикалық білімнің таяздығынан қателер жиі кездесетін мәтінді кездестіру қалыпқа айналуға. Міне, осы олқылықтарды жою және алдын алу үшін студенттерде тілдік-лингвистикалық құзыреттілік қалыптастыру өзекті де маңызды дидактикалық мәселе деп нақтылауға болады.

Тіл үйренушіде тілдік-лингвистикалық құзырет, бірінші кезекте, қазақ тілінің грамматикалық заңдылықтарын, одан кейін сөйлесім әрекетінің логикалық құрылымын игерген жағдайда ғана қалыптасады. Сондықтан бұл мәселе арнайы зерттеу мен нақты қадамды талап етеді. Студенттердің тілдік-лингвистикалық құзыреттілік қалыптастыруы үшін келесі талаптарға баса назар аудару керек:

- Қазақ тілінің әліпбиі және дыбыстар жүйесі тұрғысынан білім беру: орфографиялық заңдылықтар, емле ережелері, орфоэпиялық заңдылықтар: үндестік заңы, екпін ерекшеліктерін меңгеру;

- Оқыту нәтижелі болуы үшін студент 2500–3000 лексикалық бірліктен тұратын сөздік қорды білуі тиіс, сөздік қорға бай тіл үйренуші өз бойында келесі маңызды әлеуметтік-тұрмыстық, тілдік-лингвистикалық, коммуникативтік, мәдениеттаным құзыреттіліктерді қалыптастыра алады.

Тіл үйренуші студенттің білім алуында таным көкжиегін кеңейтетін келесі құзыреттілік ақпараттық қырымен ерекшеленеді. Ғылым қай саласында болсын, ақпараттан негіз алып, оның танымдық функциясы арқылы ары қарай дамиды. Сол секілді тілді оқытуда қалыптасатын ақпараттық құзыреттілік студенттердің кез келген ақпаратты сыни тұрғыда талдауға және соның негізінде саналы шешім қабылдауға мүмкіндік береді. Ғалымдардың пайымдауынша, қазақ тілін оқыту кезінде қалыптасатын ақпараттық құзыреттілік арқылы студенттер:

- тілдің танымдық қызметтерін өз мақсатына сай жүзеге асырады;
- логикалық операцияларды қолдана отырып, ақпараттарды өз мүмкіндігінше өңдей алады;
- сөйлесім әрекетін жоспарлауда және оны жүзеге асыруда ақпараттарды талғап қолданады;
- мәтіннің көркемдеуші және мәнерлеу құралдарын анықтайды;
- ақпараттар негізінде көздеген мақсатына сай мәтін түрлерін құрайды;
- жанрлық ерекшеліктерге сай тілдік құралдарды пайдаланып, шығармашылық жұмыстарды орындай алады» (Ж.Т.Даулетбекова, 2010).

Сонымен қатар, тіл мамандары ақпаратпен жұмыс нәтижелі болуы үшін студенттерге бірнеше талаптарды сақтауды ұсынады:

- ақпаратты қабылдау үшін сөйлесім әрекеттері (тыңдалым, айтылым, жазылым, оқылым) меңгеруі тиіс;
- ақпаратты қажетіне қарай іріктеу үшін сөйлесім әрекеттерінің түрлерін ажыратып, белгілі бір ақпарат туралы өзінің көзқарасын білдіруде дұрыс сөйлеу дағдыларын қолдану;
- ақпаратты ұсыну мен қабылдау барысында мәтіндерді ауызша және жазбаша түрде жағдайға сай ажырату;
- ақпараттың қалдырған эмоционалды әсерін ауызша және жазбаша еркін жеткізу (Жақсылықова, 2004: 133).

Студентті болашақ кәсіби маман ретінде дайындауда қызметі маңызды құзыреттілік деп *мәселені шешу құзыреттілігін* атап көрсетеміз. Мәселені шешу құзыреттілігі заманға сай талаптарды бір ғана пән ауқымында ғана емес, барлық оқыту пәндерінің жүйесінде қанағаттандырады. Бұл – студенттің бүгінгі кредиттік білім алу жағдайында өздігінен ізденіп, алынған білімді мақсатына сай қолданып үйрену арқылы маман ретінде кез келген мәселені шешуге дайын болуы. Осы ретте ғалымдардың мәселені өздігінен шешуге дайын студенттің бойында мына қасиеттердің барын дәлелдегенін тілге тиек етсек болады:

- өзінің танымдық әрекетін жоспарлай алуы;
 - ойлаудағы икемділігі;
 - нәтижеге бағытталған құлшынысы;
 - өзінің қателігін түсіну, оны түзетуге дайын болуы;
 - метатанымдық қабілеті;
 - өзгелермен тіл табыса отырып шешім жасау жолдарын іздестіру
- (З.Бейсенбаева, 2006:108).

Өзекті мәселені шешу құзыреттілігі тілді үйренуші студенттерге тілдік қақтығыстардан туындаған мәселелерді анықтауға, анықталған түйіндерді шешуге, өзі қабылдаған шешімнің нәтижесін бағалауға, тілдік технологияларды таңдауға, сөздерді мазмұны мен мақсатына сай талғауға, тілдік құралдарды дұрыс қолдануға, өз бетінше сөздік қорын толықтыруға алғышарт болады. Студенттің мәселені шешудегі құзыреттілігін қалыптастырғаннан кейін, оларды ел мәдениеті мен ұлт болмысын тануға, бір мүдде үшін қызмет етуге, жаңа заман сұранысына сай мәдени әлеуетін дамытуға жетелейтін құзыреттілік мәдени-танымдық бағытта негізделді.

Мәдени-танымдық құзыреттілігі — ұлтжандылық, ұлттық құндылық, ұлттық болмыс пен сана, елге деген құрметті дәріптеу мәселелерінің қалыптасуы. Ал біз қарастырып отырған қазақ тілін оқытудағы мәдени-танымдық құзыреттілікті сөз мәдениетімен ұштастыра қалыптастырудың ғылыми негізін алға тарта отырып, профессор Ж. Дәулетбекова осы құзыреттілік туындатушы біліктіліктерді ұсынды (Даулетбекова, 2010:161). Профессордың осы зерттеуін басшылыққа алып, қазақ тілін шетелдік студенттерге оқытуда олардың тілді меңгеру ерекшеліктеріне қарай қалыптасатын мәдени-танымдық құзыреттіліктің бірліктерін сараладық:

- жобалық тапсырмаларды орындау арқылы қазақ тілі ерекшеліктерімен танысады;
- қазақ тіліндегі әдеп нормаларының тікелей қазақ халқының болмысынан туындайтынын түсінеді;
- тіліміздегі этномәдени лексикаларды түсініп, мағынасын талдай отырып қолданады;
- мәдени семантикаға сәйкес сөздердің мағынасын танып біледі;
- тілдің салт-дәстүр, әдет-ғұрып, таныммен сабақтастығын түсінеді;
- ұлттық-мәдени ұғымдарды ажыратады.

Келесі мәдени-танымдық сипатқа өте ұқсас, десе де атқарар қызметі жағынан ерекше мәнге ие құзыреттілік *әлеуметтік-мәдени* деп аталады. Тіл үйренуші студенттерде қалыптасатын бұл әлеуметтік-мәдени құзыреттілік, олардың өз ортасында тұлғалық орнын белгілеуіне, өзгелермен бірлесе қызмет ету шеберлігін дамытуға ықпал етеді. Қазақстандағы тіл саясатын жүзеге асыру жолында болашақ мамандардың мемлекеттік тілге деген құрметі мен сауаттылығы тұрғысынан тіл үйренушілер дәл осы құзыреттілікті керек етуде. Жалпы, әлеуметтік-мәдени құзыреттілік қалыптастыру арқылы студенттер сөйлесім кезінде өз пікірін сыпайы жеткізіп, объективті бағалауды үйренеді. Қазақ тіліндегі ауызша және жазбаша ақпараттармен жұмыс істеп, қабылдау, тарату, жауап беру сынды тіл әрекеттерін өзінің мақсаты мен сөз әдебіне сай қолдануды үйренеді (Әлметова, 2009: 74). Осыған қатысты әдіскер ғалым Ә. Әлметова қазақ тілді оқыту барысында туындайтын ұлттық танымға қатысты білімнің орны мен рөлін жан-жақты зерттеп, өзіндік қорытынды жасады: *«лингвоелтану бағыты тілдерді оқыту жүйесі үшін өз ұстанымы бар маңызды мазмұнды иелене алады. Оқыту жүйесі бірқатар қажетті амал-тәсілдер мен мәдениеттануға қатысты білімді әр деңгейде бөліп, мөлшермен беруді ұсынады. Сонымен қатар барлық осы тұжырымдамалар мәдениетті оқып-үйренуден шығады, мұндағы мақсат тек қана тілді үйрету емес, сонымен бірге мәдениетаралық тілдесу құралы ретінде де оны егжей-тегжейлі үйренуді мақсат етеді»* (Оразбаева, 2005: 156).

Мысалы, студенттің әлеуметтік-мәдени құзыреттілігін қалыптастыру үшін қазақ тілін оқыту тапсырмаларында әлеуметтік-тұрмыстық, кәсіби және мәдени, ойын-сауық бағытта жазылған мәтіндерді талдап, оларға қатысты күрделі әдебиеттермен жұмыс жасау міндеттеледі. Әсіресе, мәтіндердегі сұхбаттық материалдардың мәдени сипатына мән беріліп, кездескен клишелер мен этикеттік орамдарды өз мамандықтарымен байланыстыра қолданылатын арнайы жаттығулар беріледі. Әр сабақта талқыланатын тақырыптың мазмұнына қарай белгілі бір шартқа негізделген сұхбат құрастыру міндеттеледі (мысал ретінде, қойылатын талап сұхбаттағы диалогтар құрылымы 5–6 репликадан тұруы тиіс). Студенттердің дәл осылай өздігінен сұхбат құруы қазақ тілінде өз ойларын еркін әрі сауатты жеткізуге жұмылдырады.

Қорытынды

Сонымен, жоғары оқу орындарында қазақ тілін шетелдік студенттерге оқыту барысында студенттердің кәсіби дағдыларын қалыптастыруға керек құзыреттіліктерді бір-бірімен сабақтастыра, бір бірлік ретінде қарастыру білім берудің сапасын арттырады. Құзыреттіліктер шартты түрде біз атап өткендей, жіктелгенімен, олар студенттің азаматтық тұлғасына тән қасиеттердің негізін құрап, тұтастықта көрініс табады. Сол себепті бұл мәселеге адамдық пен мамандықтың білім мен тәрбиеге бағдарланған бірігуі деп қарау қажет. Білім – адам өмірінің ажырас бөлігіне айналған құндылықтар жүйесі. Зерттеу нәтижесінде білім алу жүйесінде субъектінің табиғи ерекшеліктеріне назар аудару педагогика саласының басты қағидасы екендігі жайлы қазақ тілін

оқыту әдістемесін зерттеген кей еңбектерде көп атап өтілмегенін байқай аламыз. Соған сәйкес тіл үйренуші студенттің жеке тұлға ретінде даму кезеңдеріндегі ерекшеліктері тіл үйрету үдерісінің дидактикалық негіздеріне сәйкес келуін талап етіледі. Жоғары оқу орындарының студенттерін болашақ маман ретінде тану, ғылыми білімді мазмұнды әрі сапалы меңгерту әдістерін жаңа қырынан анықтауды қажет етеді. Сондықтан мемлекеттік мәртебесі бар қазақ тілін оқытуда берілетін білімнің сапасын арттыру, сол білімнің құзыреттілік деңгейінде қалыптасуында біз атап өткен әдістемелердің заманауи қолданылысы жоғары оқу орындарының алдында тұрған бірнеше маңызды міндеттердің іске асуына алғышарт болар еді. Ол үшін тұлғалық ұстанымды жаңа заман дидактикасының орталық негізі ретінде қарастырып, студенттердің ізденісі мен шығармашылығының дамуына мүмкіндік беретін заманауи оқыту технологиясын қолдануды дамыту қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

- Әлметова Ә. (2009). Қазақ тілі сабағында студенттердің сұхбаттық тілдесім мәдениетін қалыптастыру. – Алматы, 2009. – 203 б.
- Бейсенбаева З. (2006). Қазақ тілінің сөзжасамдық жүйесін модульдік технология негізінде оқыту. – Алматы, 2006. – 174 б.
- Дәулетбекова Ж.Т. (2010). Жалпы білім беретін орта мектептерде қазақ тілінен сөз мәдениетін оқыту. – Алматы, 2010. – 250 б.
- Жақсылықова К. (2004). Қазақ тілін модульдік оқыту – оқушының оқу белсенділігін арттырудың көзі // Білім берудегі менеджмент – Менеджмент в образовании. – 2004. – №4. – 133–136 б.
- Жұмағұлов Б.Т. (2007). Жоғары білімге сан емес, сапа қажет // Президент және халық. – 2007, 9 ақпан. – № 6.
- Загвязинский В.И. (2001). Теория обучения. Современная интерпретация. – М.: Педагогика, 2001. – 160 с.
- Қадашева Қ. (2001). Тілді үйренудің деңгейін бақылау мен анықтаудың жаңа түрлері // Қазақ тілі мен әдебиеті орыс мектебінде. – 2001. – №1. – 30–35 б.
- Қадашева Қ., Құрманова Н. (2007). Қазақ тілін дамыта оқыту технологиясы. – Астана, 2007.
- Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы // 27 шілде 2017 жыл № 319 // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319>
- Құрманова Н.Ж. (2004). Логиканы қазақ тілін оқытуда қолдану әдістемесі – Ақтөбе, 2004. – 60 б.
- Оразбаева Ф.Ш. (2000). Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі. - Алматы, 2000. – 208 б.
- Оразбаева Ф.Ш., Рахметова Р.С. (2005). Қазақ тілін оқыту әдістемесі. Оқу құралы. –Алматы, 2005. – 170 б.
- Ya-Yu Cloudia Ho Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education journal 27 Elsevier 2020. homepage: www.elsevier.com/locate/jhlste

REFERENCES

- Almetova A. (2009). Formation of a culture of conversational communication of students in the lesson of the Kazakh language. - Almaty, 2009. - 203 p.
- Beisenbayeva Z. (2006). Teaching the word formation system of the Kazakh language on the basis of modular technology. - Almaty, 2006 – 174 p.
- Dauletbekova Zh.T. (2010). Teaching the culture of speech in the Kazakh language in secondary schools. - Almaty, 2010 – - 250 p.
- Zhaksylykova K. (2004). Modular teaching of the Kazakh language is a source of increasing the

educational activity of students // Management in Education – Management in education. – 2004. – No. 4. – Pp. 133–136.

Zhumagulov B.T. (2007). Higher education needs quality, not quantity // the president and the people. - 2007, February 9. – № 6.

Zagvyazinsky V.I. (2001). Theory of learning. Modern interpretation. – M.: Pedagogy, 2001. – 160 p.

Kadasheva K. (2001). New types of control and determination of the level of language learning // Kazakh language and literature in the Russian school. – 2001. – №1. – Pp. 30–35.

Kadashaeva K., Kurmanova N. (2007). Technology of developing the Kazakh language. - Astana, 2007.

Law of the Republic of Kazakhstan on education // July 27, 2017 No. 319 // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319>

Kurmanova N.Zh. (2004). Methodology of using logic in teaching the Kazakh language-Aktobe, 2004. - 60 p.

Orazbayeva F.Sh. (2000). Language communication: theory and methodology. - Almaty, 2000. – 208 P.

Orazbayeva F.Sh., Rakhmetova R.S. (2005). Methods of teaching the Kazakh language. Training manual. - Almaty, 2005. – 170 p.

Ya-Yu Cloudia Ho Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education journal 27 Elsevier 2020. homepage: www.elsevier.com/locate/jhlste

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Х.К. Абдрахманова, Қ.Б. Қудайбергенова МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ STEM- БІЛІМ БЕРУ ӘДІСІМЕН ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУҒА ДАЙЫНДЫҒЫ.....	7
Б.Ф. Әбжекенова, А.К. Мейрбеков, Е.Т. Бекіш, А.А. Куралбаева, Э.А. Сардарова АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА СӨЗДІК ҚОРДЫ ДАМЫТУ ОҚУ-ҚҰРАЛДАРЫН ЭКСПЕРИМЕНТ НЕГІЗІНДЕ БАҒАЛАУ.....	20
М.А. Байдаулетова, К.Т. Жумагулов, Р.Ж. Мрзабаева РОЛЬ ДУХОВНО-РЫЦАРСКИХ ОРДЕНОВ В СТАНОВЛЕНИИ ВТОРОГО СРЕДНЕВЕКОВОГО РЕНЕССАНСА.....	34
Н. Балгабаева, С. Адиканова, А. Кадырова ОҚЫТУҒА АРНАЛҒАН ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСТАРДАҒЫ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ.....	46
Д. Белесова, А. Ибашова, Г. Шаймерденова, С. Момбекова АҚПАРАТТЫҚ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ БЕЙНЕЛЕР МЕН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ.....	60
П.К. Елубаева, Г.О. Беркинбаева, Г.К. Құлжанбекова, А.Х. Хамидова МЕДИАСАУАТТЫҚТЫ ТІЛ САБАҚТАРЫНДА ОҚЫТУ ЖАЙЫ: МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ.....	71
Б. Ермаханов, Б. Мухамеджанов, А. Исаев, Т.Данияров, М. Исаев ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ БІЛІМГЕРЛЕРІНІҢ САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫ ((WHOQOL-BREF) KAZ) КӨРСЕТКІШТЕРІ НЕГІЗІНДЕ ТАЛДАУ....	88
А.Ш. Ермекбаева АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ ІСКЕРЛІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ИДИОМАЛАРДЫҢ РӨЛІ.....	103
С.Б. Заурова, А.Е. Сагимбаева, Ж.С. Мукатаева ВИРТУАЛДЫ ЗЕРТХАНАНЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ.....	114
С.Н. Ибадулла, Қ.Ә. Жұмағұлова, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин STEM-БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ АҚПАРАТТЫҚ–КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ.....	132
М.С. Исаев, Т.А. Апендиев, Т.А. Данияров ТАРИХТЫ ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫҚ-ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН INTERNET ЖЕЛІСІН ПАЙДАЛАНУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	146
Г.Р. Кошанова, Э.А. Абдыкеримова, А.Б. Туркменбаев, Б.Т. Құлжагарова, С.Р. Шармуханбет СТЕРЕОМЕТРИЯ КУРСЫН ОҚЫТУДА GEOGEBRA БАҒДАРЛАМАСЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ШАРТТАРЫ МЕН МЕХАНИЗМДЕРІ.....	161
А. Кыдырбекова, А. Карымсакова, С. Идрисов ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ҚОЛДАНЫЛАТЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАР: КЕШЕНДІ ТАЛДАУ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТКЕ ШОЛУ.....	174
К.М. Мухамедиева, Г.Ш. Нургазинова, Д.Б. Абыкенова, И.Ш. Абишева, Ж.Б. Копеев STEM ЖОБАЛАР ӨЗІРЛЕУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ БЕРУДЕ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІНІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ.....	190
А.К. Мыңжасар, Ж.М. Жаксибаева БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЦИФРЛЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНА ОҚЫТУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	205
А.К. Сагинтаева, П. Ричардсон, К. Плезент КОЛЛЕГИАЛДЫ БАСҚАРУ: ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ АҚШ УНИВЕРСИТЕТТЕРІНДЕГІ КЕЙС-СТАДИ.....	221

А.А. Сейталиева, Н.Т. Шындалиев, Ж.Б. Копеев, Д.И. Кабенов, К.Р. Қусманов ДУАЛДЫ ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ПЕДАГОГ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУ ЖАҒДАЙЫ.....	234
Н.К. Токжигитова, Г.С. Джарасова, Н.Н. Оспанова, А.Н. Токжигитова, С.Д. Байжуманов IT КҰЗЫРЛЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ДАЙЫНДАУДА ЖАСЫРЫН БАҒАЛАУДЫ ПАЙДАЛАНУ.....	246
Г.Т. Шериева, Ж.И. Исаева, Ж.Н. Сулейменова СТУДЕНТТЕРДІҢ ТІЛДІК-ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ҚАҒИДАТТАРЫ.....	259
<i>Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова</i> МҰҒАЛІМДЕРДЕҢ КӘСІБИ ДАЙЫНДЫҒЫН ЖАППАЙ АШЫҚ ОНЛАЙН КУРС ҚОЛДАНУ НЕГІЗІНДЕ АРТТЫРУ.....	270

ЭКОНОМИКА

Ә.А. Амангелді, А.К. Оразғалиева, Л.О. Абылкасимова, А.Б. Тлесова, Ж.Б. Кинашева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЭКОТУРИЗМНІҢ ТАРТЫМДЫЛЫҒЫ.....	286
М. Баймаганбетова, С. Баймаганбетов, А. Исаев МҰНАЙ БАҒАСЫ ЖӘНЕ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ: ҚАЗАҚСТАН МЫСАЛЫНДА ТАЛДАУ.....	305
Г.И. Баймахамбетова, К.М. Камали, Э.С. Балапанова, М.Н. Нургабылов, М.Т. Баєтова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ШАҒЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ КӘСІПкерлікті МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ МЕХАНИЗМДЕРІ.....	318
Э.С. Балапанова, Р.К. Арзикулова, А.Т. Исаева, Д.О. Оналтаев, К.Н. Тастанбекова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕСІН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ МЕН ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫ ТАРТУ.....	335
Ж.Қ. Басшиева, Г.М. Мухамедиева, К.Ш. Сыздықова, Ф.И. Бокижанова, Н.Х. Маулина ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКА.....	348
Г.Н. Бисембаева ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКА ЖАҒДАЙЫНДА АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНДІРІСІН МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДЫ ЖЕТІЛДІРУ (ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫНДА).....	365
А.Ж. Бұхарбаева, А.К. Оралбаева, Р.К. Айтманбетова ҚАЗАҚСТАНДА АГРАРЛЫҚ ӨНДІРІС ПЕН АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНІМІН ӨТКІЗУДІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МЕН ДАМУ ПРОБЛЕМАЛАРЫН БАҒАЛАУ.....	381
Л.М. Давиденко, С.К. Құнязова, М.А. Амирова, З.А. Арынова, Т.Я. Эрнazarov, А.Қ. Бакпаева ӨНЕРКӘСІПТІК КОМПАНИЯЛАРДЫҢ ЭКО БРЕНДИНГІН РЕСУРСТЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ (ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРІБЕ).....	398
З.О.Иманбаева, Ж.Б. Кенжин, С.М. Есенғалиева, К.У. Нурсапина, Р. А. Малаева, А.М. Оспанова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ҚАЗІРГІ МАРКЕТИНГТІ ДАМУ ЖОЛДАРЫ.....	419
Л.А. Қудабаева, К.А. Абдықұлова, Д.А. Джунусова, Э.С. Балапанова, Г.А. Саймаганбетова ҰЛТТЫҚ КОМПАНИЯЛАРДЫҢ АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ ТИІМДІЛІГІ АУДИТІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	437
К.К. Мамутова, Б.К. Нурмаганбетова, Ш.А. Капанова, Г.Н. Аппақова, А.А. Махфудз КОММЕРЦИЯЛЫҚ БАНКТІҢ НЕСИЕЛІК ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ.....	453
Г. Мауина, А. Жунусова, А. Жолмуханова, Б. Мустафаева, А. Құлмаганбетова ТУРИЗМ САЛАСЫНДАҒЫ ҚАЛАЛЫҚ МАРКЕТИНГ ҚҰРАЛДАРЫ (АСТАНА ЖӘНЕ АЛМАТЫ ҚАЛАЛАРЫ МЫСАЛЫНДА).....	471
К.Е. Мендигалиев ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫС САЛАСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ: СИПАТТАМАЛЫҚ ТАЛДАУ.....	484

Г.С. Мукина, Г.Е. Кайрлиева, А.Б. Тлесова, Ж.С. Карабаева, М.Т. Баймолдаева ӨНІРЛЕРДІ ДАМУ МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАЛАРЫН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	495
А.А. Муталиева, М. Ускенов, М. Сапарбаев, А.Н. Исахметова, Б.Б. Оразова ҚАЗАҚСТАНДА ЖЕКЕ ҚОСАЛҚЫ ШАРУАШЫЛЫҚТАРЫАРА КООПЕРАЦИЯ НЕГІЗІНДЕ ТИІМДІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ СҮТ ӨНДЕУ КООПЕРАТИВТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	509
Д.А. Рахметова, А.А. Нурғалиева, С. Дырка, Г.Ы. Бекенова, Г.А. Оспанова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ТУРИСТІК КӘСІПКЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІ ДАМУ БАҒЫТТАРЫ.....	524
М.Б. Тасқараева, Р.А. Алшанов, Ж.Т. Бекбергенова, Г.С. Еркулова, Г.М. Кадырова АЙМАҚТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫ ӨРТАРАПТАНДЫРУ.....	542
Р.Ш. Тахтаева, М.Б. Молдажанов ТУРИЗМНІҢ ДАМУЫНЫҢ ЕЛ ЭКОНОМИКАСЫНА ӘСЕРІ: МӘСЕЛЕЛЕР МЕН БОЛАШАҒЫ.....	556
С.М. Хасенова, Е.К. Қуязов, М.А. Амирова, Г.Е. Нурбаева, Д.С. Бекниязова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА КӘСІПКЕРЛІКТІ МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ.....	570
Ұ. Юсупов, Г. Түсibaева, А. Оспанова, Г. Бермухамедова, Н. Тағайбекова МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БИЗНЕС-ПРОЦЕСТЕРДІ ТАЛДАУ ЖӘНЕ ОҒТАЙЛАНДЫРУДА ВРМ ҚОЛДАНУ МҮМКІНДІГІ.....	589

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Х.К. Абдрахманова, К.Б. Қудайбергенова ГОТОВНОСТЬ УЧИТЕЛЕЙ ШКОЛЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫХ ДИСЦИПЛИН МЕТОДОМ STEM-ОБРАЗОВАНИЯ.....	7
Б.Г. Абжекенова, А.К. Мейрбеков, Е.Т. Бекиш, А.А. Куралбаева, Э.А. Сардарова ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ОЦЕНКА СРЕДСТВ РАЗВИТИЯ СЛОВАРНОГО ЗАПАСА НА УРОКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.....	20
М.А. Байдаулетова, Қ.Т. Жұмағұлов, Р.Ж. Мрзабаева ЕКІНШІ ОРТАҒАСЫРЛЫҚ ҚАЙТА ӨРЛЕУ ДӘУІРІНІҢ ДАМУЫНДАҒЫ РУХАНИ ЖӘНЕ РЫЦАРЬЛЫҚ ОРДЕНДЕРДІҢ РӨЛІ.....	34
Н. Балтабаева, С. Адиканова, А. Кадырова ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСАХ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ.....	46
Д. Белесова, А. Ибашова, Г. Шаймерденова, С. Момбекова ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ВИДЕО И ЗАДАНИЙ В ИНФОРМАЦИОННО- ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ.....	60
П.К. Елубаева, Г.О. Беркинбаева, Г.К. Құлжанбекова, А.Х. Хамидова СОСТОЯНИЕ ОБУЧЕНИЯ МЕДИАГРАМОТНОСТИ В ЯЗЫКОВЫХ АУДИТОРИЯХ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	71
Б. Ермаханов, Б. Мухамеджанов, А. Исаев, Т. Данияров, М. Исаев АНАЛИЗИРОВАТЬ ФОРМИРОВАНИЕ НА ОСНОВЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ((WHOQOL-BREF) KAZ) ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ВУЗА.....	88
А.Ш. Ермакбаева РОЛЬ ИДИОМ В СИТУАЦИИ ДЕЛОВОГО ОБЩЕНИЯ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ.....	103
С.Б. Заурова, А.Е. Сагимбаева, Ж.С. Мукагаева ЗНАЧИМОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВИРТУАЛЬНОЙ ЛАБОРАТОРИЙ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ.....	114
С.Н. Ибадулла, Қ.Ә. Жұмағұлова, А.Д. Майматаева, С.В. Суматохин ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ STEM-ОБРАЗОВАНИЯ.....	132
М.С. Исаев, Т.А. Апендиев, Т.А. Данияров ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ИНТЕРНЕТ СЕТИ В ОБУЧЕНИИ ИСТОРИИ.....	146
Г.Р. Коцанова, Э.А. Абдыкеримова, А.Б. Туркменбаев, Б.Т. Құлжағарова, С.Р. Шармуханбет УСЛОВИЯ И МЕХАНИЗМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОГРАММЫ «GEOGEBRA» ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ КУРСА СТЕРЕОМЕТРИИ.....	161
А. Кыдырбекова, А. Карымсакова, С. Идрисов ТЕХНОЛОГИИ, ПРИМЕНЯЕМЫЕ В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ: КОМПЛЕКСНЫЙ АНАЛИЗ И ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР.....	174
К.М. Мухамедиева, Г.Ш. Нургазинова, Д.Б. Абыкенова, И.Ш. Абишева, Ж.Б. Копеев РЕАЛИЗАЦИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ОБРАЗОВАНИИ ЧЕРЕЗ РАЗРАБОТКУ STEM ПРОЕКТОВ.....	190
А.К. Мыңжасар, Ж.М. Жаксибаева ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ.....	205
А.К. Сагинтаева, П. Ричардсон, К. Плезент КОЛЛЕГИАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ: КЕЙС-СТАДИ УНИВЕРСИТЕТОВ КАЗАХСТАНА И США.....	221
А.А. Сейталиева, Н.Т. Шындалиев, Ж.Б. Копеев, Д.И. Кабенов, К.Р. Кусманов СОСТОЯНИЕ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ В УСЛОВИЯХ ДУАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ.....	234

Токжигитова Н.К., Джарасова Г.С., Н.Н. Оспанова, А.Н. Токжигитова, С.Д. Байжуманов ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СКРЫТОЙ ОЦЕНКИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ IT КОМПЕТЕНТНЫХ ОБУЧАЮЩИХСЯ.....	246
Г.Т. Шериева, Ж.И. Исаева, Ж.Н. Сулейменова ДИДАКТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВО-ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ.....	259
Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ ПРИМЕНЕНИЯ МАССОВОГО ОТКРЫТОГО ОНЛАЙН-КУРСА.....	270

ЭКОНОМИКА

А.А. Амангелды, А.К. Оразгалиева, Л.О. Абылкасимова, А.Б. Тлесова, Ж.Б. Кинашева ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ ЭКОТУРИЗМА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	286
М. Баймаганбетова, С. Баймаганбетов, А. Исаев ЦЕНЫ НА НЕФТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ: АНАЛИЗ НА ПРИМЕРЕ КАЗАХСТАНА.....	305
Г.И. Баймахамбетова, К.М. Камали, Э.С. Балапанова, М.Н. Нургабылов, М.Т. Багетова ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ МАЛОГО ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	318
Э.С. Балапанова, Р.К. Арзикулова, А.Т. Исаева, Д.О. Оналтаев, К.Н. Тастанбекова ПРИВЛЕЧЕНИЕ ФИНАНСИРОВАНИЯ И ИНВЕСТИЦИЙ КАК ФАКТОР ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	335
Ж.К. Басшиева, Г.М. Мухамедиева, К.Ш. Сыздыкова, Ф.И. Бокижанова, Н.Х. Маулина ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	348
Г.Н. Бисембаева СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫМ ПРОИЗВОДСТВОМ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ (НА ПРИМЕРЕ КЫЗЫЛОРДИНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	365
А.Ж. Бухарбаева, А.К. Оралбаева, Р.К. Айтманбетова ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПРОБЛЕМ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА И СБЫТА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ В КАЗАХСТАНЕ.....	381
Л.М. Давиденко, С.К. Кунязова, М.А. Амирова, З.А. Арынова, Т.Я. Эрнazarов, А.К. Бакпаева РЕСУРСНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОБРЕНДИНГА ПРОМЫШЛЕННЫХ КОМПАНИЙ (КАЗАХСТАНСКИЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ).....	398
З.О. Иманбаева, Ж.Б. Кенжин, С.М. Есенгалиева, К.У. Нурсапина, Р.А. Малаева, А.М. Оспанова ПУТИ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО МАРКЕТИНГА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	419
Л.А. Кудабеева, К.А. Абдыкулова, Д.А. Джунусова, Э.С. Балапанова, Г.А. Саймагамбетова ОСОБЕННОСТИ АУДИТА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ АКТИВАМИ НАЦИОНАЛЬНЫХ КОМПАНИЙ.....	437
К.К. Мамутова, Б.К. Нурмаганбетова, Ш.А. Капанова, Г.Н. Аппакова, А.А. Махфудз ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМИ РИСКАМИ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ.....	453
Г. Мауина, А. Жунусова, А. Жолмуханова, Б. Мустафаева, А. Кулмаганбетова ИНСТРУМЕНТЫ ГОРОДСКОГО МАРКЕТИНГА В СФЕРЕ ТУРИЗМА (НА ПРИМЕРЕ ГОРОДОВ АСТАНЫ И АЛМАТЫ).....	471
К.Е. Мендигалиев СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН: ОПИСАТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ.....	484

Г.С. Мукина, Г.Е. Кайрлиева, А.Б. Тлесова, Ж.С. Карабаева, М.Т. Баймолдаева МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРОГРАММ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ.....	495
А.А. Муталиева, М. Ускенов, М. Сапарбаев, А.Н. Исахметова. Б.Б. Оразова ФОРМИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ ИННОВАЦИОННЫХ МОЛОКОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ КООПЕРАТИВОВ НА ОСНОВЕ КООПЕРАЦИИ ЛИЧНЫХ ПОДСОБНЫХ ХОЗЯЙСТВ В КАЗАХСТАНЕ.....	509
Д.А. Рахметова, А.А. Нургалиева, С. Дырка, Г.Ы. Бекенова, Г.А. Оспанова НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИСТСКОЙ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	524
М.Б. Таскараева, Р.А. Алшанов, Ж.Т. Бекбергенова, Г.С. Еркулова, Г.М. Кадырова ДИВЕРСИФИКАЦИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	542
Р.Ш. Тахтаева, М.Б. Молдажанов ВЛИЯНИЕ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА НА ЭКОНОМИКУ СТРАНЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	556
С.М. Хасенова, Е.К. Кунязов, М.А. Амирова, Г.Е. Нурбаева, Д.С. Бекниязова СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	570
У. Юсупов, Г. Тусибаева, А. Оспанова, Г. Бермухамедова, Н. Тагайбекова ВОЗМОЖНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВРМ В АНАЛИЗЕ И ОПТИМИЗАЦИИ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ.....	589

CONTENTS

PEDAGOGYR

Kh.K. Abdrakhmanova, K.B. Kudaibergenova READINESS OF SCHOOL TEACHERS TO TEACH NATURAL SCIENCE DISCIPLINES BY THE METHOD OF STEM EDUCATION.....	7
B.G. Abzhekenova, A.K. Meirbekov, E.T. Bekish, A.A. Kuralbayeva, E.A. Sardarova EXPERIMENTAL EVALUATION OF VOCABULARY DEVELOPMENT TOOLS IN THE ENGLISH CLASS.....	20
M.A. Baidautetova, K.T. Zhumagulov, R.Zh. Mrzabayeva THE ROLE OF MILITARY ORDERS IN THE DEVELOPMENT OF THE SECOND MEDIEVAL RENAISSANCE.....	34
Н. Балгабаева, С. Адиканова, А. Кадырова GAME TECHNOLOGIES ON INTERNET RESOURCES FOR TRAINING.....	46
D. Belessova, A. Ibashova, G. Shaimerdenova, S. Mombekova USING INTERACTIVE VIDEOS AND TASKS IN AN INFORMATION EDUCATION ENVIRONMENT.....	60
P.K. Yelubayeva, G.O. Berkinbayeva, G.K. Kulzhanbekova, A.Kh. Khamidova STATE OF MEDIA LITERACY EDUCATION IN LANGUAGE CLASSROOMS: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES.....	71
B. Yermakhanov, B. Mukhamedzhanov, A. Issayev, T. Daniyarov, M. Isayev ANALYSIS OF HEALTHY LIFESTYLE FORMATION OF HIGHER EDUCATION EDUCATORS (WHOQOL-BREF) KAZ) INDICATORS.....	88
A.Sh. Yermekbayeva THE ROLE OF IDIOMS IN THE SITUATION OF BUSINESS COMMUNICATION IN ENGLISH.....	103
S.B. Zaurova, A.E. Sagimbayeva, Zh.S. Mukataeva THE IMPORTANCE OF USING VIRTUAL LABORATORIES IN EDUCATION.....	114
S.N. Ibadulla, K.A. ZHumagulova, A.D. Maimatayeva, S.V. Sumatokhin THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF STEM EDUCATION.....	132
M.S. Issayev, T.A. Apendiyev, T.A. Daniyarov PROBLEMS OF USE OF INFORMATION-DIGITAL TECHNOLOGIES AND THE INTERNET NETWORK IN HISTORY TEACHING.....	146
G. Kochshanova, E. Abdykerimova, A. Turkmenbayev, B. Kulzhagarova, S. Sharmukhanbet CONDITIONS AND MECHANISMS OF USING THE GEOGEBRA PROGRAM WHEN TEACHING A STEREOOMETRY COURSE.....	161
A. Kydyrbekova, A. Karymsakova, S. Idrissov TECHNOLOGIES USED IN INCLUSIVE EDUCATION: COMPREHENSIVE ANALYSIS AND LITERATURE REVIEW.....	174
K.M. Mukhamediyeva, G. Sh. Nurgazinova, D.B. Abykenova, I.Sh. Abisheva, Zh.B. Kopeyev IMPLEMENTATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION THROUGH THE DEVELOPMENT OF STEM PROJECTS.....	190
A.K. Myngzhassar, Zh.M. Zhaxibayeva PEDAGOGICAL ASPECTS OF TEACHING USING DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATION SYSTEM.....	205
A. Sagintayeva, P. Richardson, K. Pleasant COLLEGIAL GOVERNANCE: CASE STUDIES OF UNIVERSITIES IN KAZAKHSTAN AND THE USA.....	221
A.A. Seitalieva, N.T. Shyndaliev, Zh.B. Kopeyev, D.I. Kabenov, K.R. Kusmanov THE STATE OF TEACHER TRAINING IN THE CONDITIONS OF DUAL TRAINING.....	234

N. Tokzhigitova, G. Jarassova, N. Ospanova, A. Tokzhigitova, S. Baizhumanov THE USE OF STEALTH ASSESSMENTS IN THE PREPARATION OF IT COMPETENT STUDENTS.....	246
G.T. Sheriyeva, Zh.I. Issayeva, Zh.N.Suleimenova DIDACTIC PRINCIPLES OF FORMATION OF LINGUISTIC COMPETENCE OF STUDENTS.....	259
D. Shrymbay, E. Adylbekova IMPROVING THE PROFESSIONAL TRAINING OF TEACHERS BASED ON THE USE OF A MASSIVE OPEN ONLINE COURSE.....	270

EKONOMICS

A.A. Amangeldi, A. Orazgaliyeva, L.O. Abylkassimova, A.B. Tlessova, Z.B. Kinasheva ATTRACTIVENESS OF ECOTOURISM IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	286
M. Baimaganbetova, S. Baimaganbetov, A. Issayev OIL PRICES AND ECONOMIC GROWTH: CASE OF KAZAKHSTAN.....	305
G.I. Baymakhambetova, K.M. Kamali, E.S. Balapanova, M.N. Nurgabylov, M. Bayetova ECONOMIC MECHANISMS OF STATE SUPPORT OF SMALL INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	318
E.S. Balapanova, R.K. Arzikulova, A.T. Issaeva, D.O. Onaltayev, K.N. Tastanbekova ATTRACTION OF FINANCING AND INVESTMENTS AS A FACTOR OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENERGY SYSTEM OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	335
Zh. Bashieva, G. Mukhamediyeva, K. Syzdykova, F. Bokishanova, N. Maulina DIGITAL ECONOMY IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	348
G.N. Bisembayeva IMPROVEMENT OF STATE MANAGEMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION IN THE DIGITAL ECONOMY (ON THE EXAMPLE OF THE KYZYLORDA REGION).....	365
A.Z. Bukharbayeva, A.K. Oralbayeva, R.K. Aitmanbetova ASSESSMENT OF THE CURRENT STATE AND PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION AND MARKETING OF AGRICULTURAL PRODUCTS IN KAZAKHSTAN.....	381
L.M. Davidenko, S.K. Kunyazova, M.A. Amirova, Z.A. Arynova, T.Ya. Ernazarov, A.K. Bakpayeva RESOURCE SUPPORT OF ECO-BRANDING OF INDUSTRIAL COMPANIES (KAZAKHSTAN AND FOREIGN EXPERIENCE).....	398
Z.O. Imanbayeva, Zh.B. Kenzhin, S. Yessengaliyeva, K. Nursapina, R. Malayeva, A. Ospanova WAYS TO DEVELOP MODERN MARKETING IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	419
L. Kudabayeva, K. Abdykulova, D. Junussova, E. Balapanova, N. Maulina FEATURES OF THE AUDIT OF THE EFFECTIVENESS OF ASSET MANAGEMENT OF NATIONAL COMPANIES.....	437
K. Mamutova, B. Nurmaganbetova, Sh. Kapanova, G. Appakova, A.A. Mahfudz COMMERCIAL BANK CREDIT RISK MANAGEMENT ISSUES AND WAYS TO SOLVE THEM.....	453
G. Mauina, A. Zhunusova, A. Zholmukhanova, B. Mustafayeva, A. Kulmaganbetova INSTRUMENTS OF URBAN MARKETING IN THE SPHERE OF TOURISM (ON THE EXAMPLE OF ASTANA AND ALMATY CITIES).....	471
K.Y. Mendigaliyev THE CURRENT STATE OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN: DESCRIPTIVE ANALYSIS.....	484
G. Mukina, G. Kairliyeva, A. Tlessova, Zh. Karabayeva, M. Baimoldaeva METHODOLOGY FOR EVALUATION OF STATE REGIONAL DEVELOPMENT PROGRAMS.....	495

A. Mutaliyeva, M. Uskenov, M. Saparbayev, A. Issakhmetova, B. Orazova FORMATION OF EFFECTIVE INNOVATIVE DAIRY PROCESSING COOPERATIVES BASED ON THE COOPERATION OF PRIVATE SUBSIDIARY FARMS IN KAZAKHSTAN.....	509
D. Rakhmetova, A.A. Nurgaliyeva, Dyrka Stefan, G. Bekenova, G.A. Ospanova DIRECTION OF TOURIST ENTREPRENEURIAL DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	524
M. Taskarayeva, R. Alshanov, Zh. Bekbergenova, G. Yerkulova, G. Kadyrova DIVERSIFICATION OF THE REGIONAL ECONOMY.....	542
R. Takhtayeva, M. Moldazhanov INFLUENCE OF TOURISM DEVELOPMENT ON THE COUNTRY'S ECONOMY: PROBLEMS AND PROSPECTS.....	556
S.M. Khassenova, E.K. Kunyazov, M.A. Amirova, G.E. Nurbayeva, D. Bekniyazova IMPROVING THE SYSTEM OF STATE SUPPORT FOR ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	570
U. Yussupov, G. Tussibayeva, A. Ospanova, G. Bermukhamedova, N. Tagaibekova THE ABILITY TO USE BPM IN THE ANALYSIS AND OPTIMIZATION OF BUSINESS PROCESSES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM.....	589

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 30.10.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

38,5 п.л. Тираж 300. Заказ 5.

*РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19*